

GEORG SOLTI

- (1912.-1997.)

helena novak penga

Legenda kaže: kada je George Solti krajem 1950-ih godina za Deccu snimao „Rajnino zlato“, ugledni glazbeni producent diskografske kuće EMI, Walter Legge, za njegovu je izvedbu „Rajnina zlata“ rekao: „*Jako lijepo. Ali nećete ništa prodati*“. Koliko li je Legge bio u krivu! I koliko je EMI mogao zaraditi da je Solti bio dirigent dotične kuće! Snimka je tjednima bila na vrhu top-ljestvice „Billboarda“ zajedno sa snimkama Elvisa Presleyja, a od Soltija je učinila neprikosnovenog eksperta za Wagnera, te stvorila uporište za njegovu kasniju poziciju jednog od najvećih dirigenata druge polovice XX. stoljeća.

Sir Georg Solti nije oduvijek nosio vitešku titulu. U nekom se svom prijašnjem životu u Budimpešti prvotno zvao György Stern koji je svoje mađarizirano židovsko ime i podrijetlo pretvorio u prihvatljiviju verziju pod kojim ga danas znaju svi ljubitelji klasične glazbe. Sve počasti koje je požnjeo u kasnijim životnim fazama, uključujući i titulu, značajan broj Grammyjevih i drugih nagrada, ulica s njegovim imenom i kipova, ne mogu se nazrijeti u prvim godinama života. Premda se školovao na Lisztovoj akademiji u Budimpešti kod velikih imena poput Bartôka i Kodályja, a prije Drugog svjetskog bio i Toscaninijev asistent na salcburškom Festivalu, Soltijev život ne oslikava pravocrtni uspon, već neizmjereno mnogo rada i upornosti - uz talent, dakako, ali i splet sretnih okolnosti. Prvih trideset pet godina života borio se s antisemitizmom te je kao Židov dijelio sudbinu

bezbrojnih sunarodnjaka u egzilu. Dok su drugi glazbenici i muzikolozi uspijevali ostvariti karijeru, Solti kao stranac u neutralnoj Švicarskoj nije mogao dobiti nikakvu važniju poziciju. Ali, nakon 1945. g. velikani poput von Karajana i Furtwänglera koji su dirigirali za Führera nisu više bili miljenicima te je Solti već 1946. godine kao mlad i neafirmirani dirigent dobio prestižno dirigentsko mjesto u Bavarskoj državnoj operi u Münchenu, što je bio sretni trenutak s kojim je započelo Soltijevo karijera vrhunskog dirigenta. Kasnije je sve poznato: Frankfurtska opera (1952.-1960.), londonski uspon u Kraljevskoj operi u Covent Gardenu (1961.-1971.), a potom pozicija koja je postala - uz Wagnera, dakako - drugim sinonimom za Soltijev rad: dirigentsko mjesto u Čikaškom simfonijskom orkestru (1969.-1991.). Solti je institucije u kojima je djelovao svojom energijom i nesmiljenim radom preobražavao u respektabiln(ij)a izvođačka tijela nego što su bila. Vrijedi to podjednako za Covent Garden, ali i za Čikaške simfoničare sa kojima ga povezuju posebna nutarnja veza i međusobno razumijevanje sa članovima orkestra. U Londonu nije naišao na takav odjek; na samom početku bilo je tu i loših kritika, ali i bacanja trulog povrća. Ipak, Solti se nije predavao te je uspio izgraditi ime i karijeru u okružju zahtjevnijem od onog u Njemačkoj. Nešto od njegova karaktera pretočeno je i u Soltijev pristup partiturama i odnos sa suradnicima poput članova orkestra ili pjevačima: neumoljiva energija, živost, odlučnost, pa i uzbudljivost koju su navodili brojni kritičari odlikuju njegove snimke sa pečatom prepoznatljiva i osebjuna dirigentskog stila, vjerojatno najbolje *uhvaćenog* u snimkama sa Čikaškim simfonijskim orkestrom, „njegovim“ orkestrom sa kojim je izveo nevjerojatnih 999 koncerata, premda je teško

navesti značajniji simfonijski orkestar s kojim Solti nije surađivao. G. Solti je Čikaškom simfonijskom orkestru vratio sjaj iz legendarnih dana Fritza Reinera, što ansambl ni trideset godina nakon Soltijeve smrti nije zaboravio. Uostalom, Solti i Čikaški simfonijski orkestar prodali su preko pet milijuna snimki!

Premda je Solti vodio operne kuće i ostvario značajan broj glazbenih izvedbi uživo, ipak je u povijesti glazbe ostao zabilježen prvrnstveno kao ikonička figura glazbene diskografije druge polovice XX. stoljeća. U povijesti glazbene diskografije Solti ostat će upamćen kao prvi dirigent koji je snimio integralan „Prsten Nibelunga“, a ne manje uzbuđljive su i njegove snimke R. Straussa, B. Bartoka ili G. Mahlera. Uz cjelokupnu dirigentsku orkestralnu i opernu karijeru, G. Solti osobito je bio prisutan u svijetu glazbene diskografije, ostvarivši preko 250 snimki (pretežno za diskografsku kuću „Decca“), od kojih brojimo impresivnih 45 snimki integralnih opera i brojne kompletne simfonijske opuse. G. Solti imao je i tu sreću što je bio *zvijezda* u povijesnom periodu u kojem je glazbena diskografija bila na svom vrhuncu: svakako je postojala međusobna uzajamnost svijeta diskografije i dirigenta u kojem je jedna strana proslavila drugu, a druga donijela enormnu zaradu prvoj. Decca je ostao vjeran tijekom cijelog života, a može se reći da se i danas Decca najviše povezuje sa Soltijevim imenom. Da je Solti danas živ, zacijelo bi sa konsternacijom promatrao urušavanje glazbene diskografije diljem svijeta kojemu smo svjedoci tijekom ovog stoljeća.

Dvadesetljetnim Soltijevim djelovanjem u SAD-u nastao je i niz snimki djela američkih skladatelja: već prve sezone 1969. godine snimio je

Ivesova „Tri mjesta u Novoj Engleskoj“, uz kasnije memoarske riječi: „*Tijekom mog boravka u Chicagou, osjećao sam jasnu obvezu snimati djela američkih skladatelja*“, a Michael Tippett je svoju posljednju „Četvrtu simfoniju“ skladao imajući na umu upravo Čikaški simfonijski orkestar pod Soltijevom palicom koji je i prouzveo „Simfoniju“.

Zahvaljujući suvremenim postignućima digitalne humanistike, uvid u Soltijev unutarnji dirigentski svijet može dati digitalna izložba Soltijevih partitura pohranjenih u Glazbenoj knjižnici Ede Kuhn Loeb pri Harvardskom sveučilištu pod nazivom „Music, First and Last: Scores From the Sir Georg Solti Archive“. Student dirigiranja može pogledati kako se Solti pripremao za rad tijekom svojih 60 godina karijere, što mu je bilo važno, uočavati prepoznatljive žustre poteze olovkom i crvenom kredom preko cijelih stranica (pri tome je šteta što digitalna izložba prikazuje tek po prve dvije stranice partitura, ali integralne digitalizirane Soltijeve partiture mogu se „studirati“ u digitalnoj glazbenoj zbirci „Digitalne partiture i libreta“ iste knjižnice na Harvardskom sveučilištu).

Solti se u repertoarom smislu zaustavio na 1950-im godinama; izvodio je i snimao sva velika simfonijska i operna djela standardnog opernog i koncertnog repertoara, a nije ga pretjerano zanimala Nova glazba niti glazba iza nje. Schönberg, Stravinski i Bartôk predstavljaju krajnju granicu njegovih dirigentskih interesa. Soltijev dirigentski stil pouzdan je, a istovremeno energičan; izbjegava zvukovne eksperimente i iznenađenja, a ipak je interesantan. Koji god da je repertoar Solti snimio, možemo biti sigurni da ćemo ga slušati sa zadovoljstvom: preciznost, jasnoća, energičnost, moćan zvuk bez zamagljivanja i buke, postignut

uravnoteženošću i transparentnošću dionica, glavne su odlike zvuka njegova orkestra. Soltijeve izvedbe ne postavljaju dirigenta u prvi plan te zaobilaze pomodne pravce, a ipak zrače osobnošću. Solti je dirigent koji zna kakav zvuk želi postići, stavljajući nemale zahtjeve i pred orkestar i pred pjevače (pri čemu je moralo biti onih suradnika koji nisu voljeli njegovu željeznu volju) i ne zadovoljavajući se postignutom, jednom zacrtanom interpretacijom koju bi u nedogled perpetuirao. Rezultat ovakvog kontinuiranog rada na sebi i suradnicima u konačnici je vrhunska izvedba neupitnog dirigentskog velikana. Nakon neizmjernog broja pokušaja „egzotičnih“ i „novih“ izvedbi kojima se dirigenti pokušavaju izdići iznad prosjeka, ponekad je najjednostavnije vratiti se starim dirigentima poput Soltija te se jednostavno prepustiti slušanju - dobre glazbe.

Diskografija:

B. Bartok: Koncert za orkestar,...

LSO, G. Solti DECCA 436 610

B. Bartok: Solti/Bartok

Razni izvođači i orkestri, G. Solti DECCA 478 3706 (7CD)

L. Beethoven: 5. glasovirski koncert

V. Ashkenazy,, CSO, G. Solti DECCA 417 703

G. Mahler: 2. simfonija „Resurrection“

H. Harper, LSO, G. Solti DECCA 475 8501

G. Mahler: 8. simfonija

CSO, G. Solti DECCA 475 7521

W. A. Mozart: Le Nozze di Figaro

Kiri Te Kanawa, LPO, G. Solti DECCA 410 150 (3CD)

R. Strauss: Salome

B. Nilsson, G. Stolze, VPO, G. Solti DECCA 692102 (2CD)

R. Strauss: Elektra

B. Nilsson, R. Resnik, VPO, G. Solti DECCA 483 1494

D. Šostakovič: 8. simfonija

CSO, G. Solti DECCA 425 675

R. Wagner: Der Ring des Nibelung

B. Nilsson, W. Windgassen, VPO, G. Solti DECCA 455 555 (14CD)

